

Rakennesuunnitelma 2040+

Prosessisuunnitelma

Tampereen kaupunkiseutu

Käsittelyt

Seutuhallitus	22.6.2022
Kuntajohtajakokous	17.6.2022
Hypa	25.5.2022
Masto	18.5.2022
LJ	10.5.2022
BT	29.4.2022
Tampereen kauppakamarin tulevaisuusvaliokunta	3.6.2022
Ilmasto	27.4.2022

Dokumenttia päivitetään tarpeen mukaan. Viimeisin päivitys 20.6.2022.

Sisällysluettelo

Rakennesuunnitelma 2040+ Prosessisuunnitelma	1
Sisällysluettelo	3
1. Rakennesuunnitelmasta	5
Prosessisuunnitelmasta	5
2. Rakennesuunnitelman päivitys.....	6
2.1. Päivityksen vaiheet ja aikataulu	7
2.2. Työpajojen osallistujat	8
2.3. Vuorovaikutus	8
2.4. Viestintäsuunnitelma.....	9
3. Rakennesuunnitelman strategiset lähtökohdat.....	10
4. Tilannekuvat ja päivitystarpeiden toteaminen.....	11
4.1. Tilannekatsaus toimintaympäristön keskeisiin muutostekijöihin	11
4.2. Rakennesuunnitelman tilannekuvan päivitys.....	13
4.3. Käyttäjähaastattelut	15
5. Työryhmien ja yhteistyötahojen terveiset	16
5.1. Ilmastotyöryhmä	16
Ilmastotyöryhmän muodostama tilannekuva	16
Päivityksen lähtökohdat ilmastotyöryhmän osalta.....	17
Työryhmän ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi	17
5.2. Liikennejärjestelmätyöryhmä.....	18
Päivityksen lähtökohdat liikennejärjestelmätyöryhmän osalta.....	18
Työryhmän ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi	19
5.3. Hyvinvointipalveluiden työryhmä	20
Päivityksen lähtökohdat hyvinvointipalvelujen osalta	20
Työryhmän ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi	20

5.4.	Business Tampereen johtoryhmä	21
	Tilannekuva Business Tampereen osalta	21
	Päivityksen lähtökohdat elinkeinojen kehittämisen osalta	21
	Ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi.....	22
5.5.	Tampereen kauppakamarin tulevaisuusvaliokunta	23
	Päivityksen lähtökohtia ja teemoja Tampereen kauppakamarin osalta	23
5.6.	Maankäyttö ja asuminen -työryhmä.....	24
	Päivityksen lähtökohdat maankäytön osalta.....	24
	Päivityksen lähtökohdat asumisen osalta	25
	Työryhmän nostoja	25
	Rakennesuunnitelman päivitystarpeen toteaminen	26
	Työryhmän ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi	27
6.	Sisältöjen ohjelmointi.....	28
6.1.	Suunnitelman kokoamisen lähtökohtia	28
6.2.	Muotoutuvat osakokonaisuudet ja teemakartat.....	28
	▪ Kasvun palikat	29
	▪ Kestävä kehitys	30
7.	Teemojen käsittely rakennesuunnitelmassa	32

1. Rakennesuunnitelmasta

Rakennesuunnitelma on Tampereen kaupunkiseudun kuntien yhteinen visio ja sopimus seudun yhdyskuntarakenteen kehittämisestä. Suunnitelmassa käsitellään lähinnä tiivistä taajamaa, jota seudun kuntien kokonaispinta-alasta on noin 11 %. Suunnitelma elää juridisten kaavojen; maakuntakaavan ja kuntien yleis- ja asemakaavojen välissä moninaisina yhdessä tehtyinä hankkeina, joita seudun työryhmissä toteutetaan. Rakennesuunnitelma on pohja valtio-osapuolen kanssa laadittaville MAL-sopimuksille.

Tampereen kaupunkiseudun ensimmäinen rakennesuunnitelma hyväksyttiin vuonna 2011. Tuolloin suunnitelma koottiin asuntopoliittisen ohjelman, liikennejärjestelmäsuunnitelman, ilmastostrategian, palveluverkkoselvityksen sekä elinkeinostrategian pohjalta. Suunnitelma nojasi rakenteen sisään ohjattavaan kasvuun, kehittyviin keskustoihin ja kehittyvään joukkoliikennejärjestelmään. Näistä valinnoista on myöhemmin vuosina muodostunut seudun kehittämisen sokkeli, jonka varassa maankäytön suunnittelua tehdään.

Edellinen suunnitelma valmistui vuonna 2014. Yllä kuvattujen teemojen lisäksi päivityksessä haluttiin painottaa asumisen laatua, seudullisesti merkittäviä kärkihankkeita sekä suunnitelman sitovuutta. Keinona oli aiempaa tarkempi toteutuksen ohjelmointi.

Vuosien saatossa rakennesuunnitelmia on jalkautettu MAL-sopimusten kautta. Muun muassa liikennehankkeita on seudulla edistetty määrätietoisesti sopimustietä käyttäen. Samoin seudullisia ohjelmia on kuluneiden vuosien aikana uudistettu. Samalla rakenne-suunnitelman sisällöt ovat uudistuneet osakokonaisuus kerrallaan.

Keväällä 2022 käynnistyy kolmas rakennesuunnitelman päivitys. Päivitettävä suunnitelma asettuu edellisten suunnitelmien jatkumoon ja kunnioittaa seutuyhteistyössä aiemmin tehtyjä valintoja. Samalla on tilaisuus päivittää suunnitelmaan seudulla tehdyt strategiset valinnat ja vuosien saatossa seudulla toteutettu teemakohtainen kehittäminen. Ymmärrys suunnittelun tarpeesta on monipuolistunut, ja se näkyy myös päivityksessä.

Prosessisuunnitelmasta

Tässä dokumentissa käydään läpi rakennesuunnitelman päivityksen kulku sekä tuodaan esiin seudun eri työryhmissä päivitykseen esitetyt sisällöt. Näin prosessisuunnitelma vetää yhteen päivityksen alkuvaiheen valmistelun ja suuntaa prosessin myöhempiä vaiheita.

2. Rakennesuunnitelman päivitys

Vuosien kuluessa seudun maankäytön ja asumisen hankkeissa rakenteen käsittely on laajentunut rakennetun ympäristön kehittämisen lisäksi tarkasteluiksi rakenteen vaikutuksista siinä olevaan toimintaan. Tätä lähestymistapaa edustavat esimerkiksi ekologinen verkosto, eriytymiskehityksen selvitys ja liikenteen päästöjen tarkastelu. Lähestymistapaa sovelletaan tänä vuonna myös yritystoiminnan kartoituksessa.

Edellä kuvattu tarkastelutapa luo pohjaa menettelylle, jossa seudulla edistettävät konkreettiset toimenpiteet kytketään yhteisesti hyväksyttyjen arvojen edistämiseen laajemmissa ilmiöissä, kuten ilmastonmuutos ja segregatio. Koska lähestymistapa on vahvasti kytköksissä seudun kehityksen seurantaan, on rakennesuunnitelma lopulta osa prosessia, jossa vuoroin seurataan rakenteen kehitystä ja vuoroin ohjataan sitä erilaisin toimenpitein.

Rakennesuunnitelman valmistelun rinnalla kehitettävät kansallinen kaupunkiseutu-suunnitelma sekä seudulla valmistettava kaupunkiseutusuunnitelman seuranta rakentuvat siten, että edellä kuvatun jatkuvaluontoisen prosessin pyörittäminen helpottuu ja osin automatisoituu. Näin suunnitelmasta ja seurannasta muodostuu pitkällä aikajänteellä tiedolla johtamisen työkalu seudun kuntien hyödynnettäväksi ja seutuyhteistyön tueksi.

Tässä päivitysprosessissa maankäytön kehittäminen kytketään välineeksi tunnistettujen, seudun tulevaisuuden kannalta merkittävien ilmiöiden hallintaan ja strategisesti merkittävien tavoitteiden edistämiseen niiltä osin, kun suunnittelun ja tarkoin kohdennettujen investointien keinoin näitä on mahdollista käsitellä. Strategisia tavoitteita ja lähtökohtia tarjoavat esimerkiksi parhaillaan päivitettävä seutustrategia sekä MAL4-sopimus, jonka tavoitetilassa on nostettu esiin maankäytön keinoin työstettäviä ilmiöitä ilmastonmuutoksesta sosiaaliseen eriytymiseen. Muitakin lähtökohtia voidaan tässä vaiheessa nostaa esiin.

Päivitysprosessin tavoite on jäsentää seudun kehitykselle tärkeät, strategiset lähtökohdat ja maankäyttöön kytkeytyvä kehittäminen ja tämän seuranta yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Tarkoitus on, että rakennesuunnitelman painopisteitä on rajallinen määrä, mutta niiden toteutumista edistävät toimet voivat olla monimuotoiset ja ajan kuluessa päivittyvät.

Päivityksen sisältöjä on valmisteltu etukäteen asumisen ja liikenteen sekä joidenkin maankäytön teemojen osalta MAL4-sopimuksen kautta. Näiden osalta suunnitelma

päivitetään jo tehtyjen valintojen mukaisiksi ja tarvittaessa tarkennetaan eri teemojen yhteensovittamisen aikana. Ne teemat, joita ei tiiviin päivitysprosessin aikana voida riittävän syvälle tutkia, voidaan rakennesuunnitelmassa ohjelmoida toteutettavaksi myöhemmässä vaiheessa.

2.1. Päivityksen vaiheet ja aikataulu

EHDOTUS RAKENNESUUNNITELMAN PÄIVITYSPROSESSIKSI

OSALLISTUMINEN	VAIHE 0: LÄHETEKESKUSTELU	VAIHE 1: LÄHTÖAINELISTO JA PÄIVITYSTARVE	VAIHE 2: TAVOITTEET, PERIAATTEET JA PAINOTUKSET	VAIHE 3: KOKOAMINEN STRATEGISTEN PAINOTUSTEN ILMIASU	VAIHE 4: HYVÄKSYMINEN
 TYÖPAJA KOKOUS	HELMI-HUHTIKUU 2022	MAALIS-KESÄKUU 2022	ELOKUU-MARRASKUU 2022	TAMMIKUU-HUHTIKUU 2023	TOUKO-SYYSKUU 2023
	Valmistelun lähtökohdat	Aloitusvaihe	Tavoitteet	Kokoamisvaihe	Rakennesuunnitelma 2040+
	- Valmisteluprosessi ja organisointi - Lähtötietojen tunnistaminen - Rasun ja MAL-sopimuksen tilannekuva ja suositukset - Toimintaympäristön analyysi - Käyttäjätarpeiden kartoitus/kysely	- Aloituskokous: Päivitystarpeen ja käsiteltävien teemojen tunnistaminen 5-6/22 - viedään prosessisuunnitelmaan - Työryhmäkohtaiset kysymykset päivitystarpeen määrittelyä varten - Osallisuusmalli	- Tavoitteet periaatteet ja painotukset - Toteutuksen ohjelmoinnin periaatteet - Suunnitelman temaattiset sisällöt - Esitystavan tarkentaminen - Osallisuusmallin toteutus	- Tavoitteiden toteaminen ja kokoamisvaiheen muotoilu - Temaattisten sisältöjen yhteensovittaminen - Kartalle sekä selostus - Vaikutusten arviointi - Toteutuksen ohjelmointi ja vastuutus - Viimeistely	- Lausuntomenettely jäsenkuntiin ja sidosryhmiin - Hyväksymismenettely TKS ja kunnat
Työvaiheen tulos	Prosessisuunnitelma		Tavoiteraportti	Suunnitelman päivitys	
Valtuustot			SF 12/2022		
Kunnanhallitukset			11/2022		
Kjk ja seutuhallitus	25.3 ja 27.4	3.6 ja 6/22	26.10	KJK+SH X2	
Masto & LJ ja seututyöryhmät			Masto ja LJ, 8/22	Masto ja LJ	
Asukkaat ja sidosryhmät		8/22			

Suunnitelma päivitetään viidessä vaiheessa talven 2022 ja syksyn 2023 välisenä aikana.

- Ensimmäisessä vaiheessa kootaan Rakennesuunnitelman 2040 ja MAL4-sopimuksen kautta tulevia lähtökohtia päivitykselle. Seutustrategiaa varten laadittu toimintaympäristön analyysi tukee myös tätä päivitystä.
- Toisessa vaiheessa käydään kierros seudun työryhmissä, jotka saavat kukin omista lähtökohdistaan todeta rakennesuunnitelman päivitystarpeen ja tarjota syötteet uuteen suunnitelmaan. Samaan aikaan muotoillaan suunnitelmalle osallisuusmalli.
- Kolmannessa vaiheessa muotoillaan päivityksen tavoitteet, periaatteet ja painotukset suunnitelman strategisten lähtökohtien ja aiemmassa vaiheessa kerättyjen syötteiden pohjalta.
- Neljännessä vaiheessa suunnitelma kootaan tavoitevaiheessa määriteltyjen periaatteiden pohjalta. Kokoamisen lomassa toteutetaan suunnitelman vaikutustenarviointi. Valmis suunnitelma tulostetaan karttana, tätä kuvaavana

selostuksena ja tietomallina. Samalla myös suunnitelman toteutus ohjelmoidaan ja vastuutetaan.

- Viidennessä vaiheessa suunnitelma käy kunnissa ja tunnistetuissa sidosryhmissä lausunnoilla ja hyväksytetään kuntien valtuustoissa.

2.2. Työpajojen osallistujat

Rakennesuunnitelman päivityksen tavoite- ja kokoamisvaiheet toteutetaan seudun asiantuntijatyöryhmille, johtajille ja päättäjille suunnattujen työpajojen sarjana. Tarkoitus on osallistaa kaikki seutuyhteistyössä mukana olevat tahot tavoitevaiheessa siten, että tavoitteiden viimeisen sanan pääsevät sanomaan päättäjät.

Suunnitelman kokoamisvaiheessa työskentely siirtyy seudun maankäytön ja liikenteen asiantuntijoista muodostettuihin työryhmiin. Tarvittaessa tässä vaiheessa konsultoidaan myös seudun muita asiantuntijatyöryhmiä. Kuntajohtajat ja seutuhallitus käsittelevät valmisteilla olevaa suunnitelmaa työpajojen välissä.

Suunnitelman sisältö kootaan seudun asiantuntijatyöryhmissä valmistelluista sektorikohtaisista ohjelmista. Osa näistä ohjelmista päivittyy syksyn 2022 kuluessa, jolloin niiden valmisteluun on mahdollista kutsua tarkoituksenmukaisiksi katsottuja tahoja.

2.3. Vuorovaikutus

Rakennesuunnitelman päivityksessä sovelletaan kaavavalmisteluun nähden ns. suppeaa/kevennettyä vuorovaikutusta. Tietoa suunnittelun vaiheista ja tuotoksista välitetään laajasti kuntayhtymän yleisen viestinnän kautta. Vuorovaikutuksen onnistuminen edellyttää jäsenkuntien osallistumista ja tukea työhön. Kuntien tulee perustaa prosessinaikainen linkki kotisivuilleen otsikolla ”Kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ laadinta”.

Asukasdemokratiaa hoidetaan digitaalisena vuorovaikutuksena. Asukasvuorovaikutus järjestetään kolmen tilaisuuden sarjana, jotka painottuvat työskentelyn tavoitevaiheeseen. Tavoitteena on koota seudun asukkaiden näkemys käsillä olevasta päivityksestä verkossa pidettävissä tilaisuuksissa ja viestiä tämä tieto valmisteluprosessiin.

2.4. Viestintäsuunnitelma

Viestintäsuunnitelman runkona toimivat päivitysprosessin työvaiheet, joista kustakin viestitään erikseen. Viestinä tukee rakennesuunnitelman 1) lähtökohta-analyysin, 2) tavoitteiden, periaatteiden ja painotusten sekä 3) kokoamisen ja 4) hyväksymisen vaiheita.

Viestinnän kohderyhmiä ovat jäsenkuntien valtuutetut ja seutusuunnittelun sidosryhmät. Valtuutetut saavat tietoa setutukatsauksen kautta (4 krt/v) sekä seutuhallituksen esityslistan kautta. Rakennesuunnitelman päivitystä käsitellään myös Seutufoorumissa. Jäsenkuntien hallitukset osallistuvat tavoitetyöpajaan. Päätäväiestinnällä tavoitellaan laajaa sitoutumista seudullisiin linjauksiin.

Keskeiset sidosryhmät ovat Pirkanmaan liitto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Business Tampere, Tampereen kauppakamari ja Pirkanmaan Yrittäjät, Tampereen yliopisto, alueen rakentajat ja rakennuttajat, seudulliset infratoimijat sekä järjestöt. Alustavasti työskentelyssä kuullaan viranomaistahoja vain, mikäli työskentelyn yhteydessä esiin nousee tarve konsultoida näitä tahoja. Sidosryhmille tarjotaan esittely-, keskustelu- ja vaikuttamistilaisuuksia.

Yleinen viestintämateriaali koostuu mediatiedotteista, jotka jaellaan median lisäksi kuntayhtymän neljän somekanavan kautta ja julkaistaan myös kuntayhtymän sivuilla ”Kaupunkiseudun rakennesuunnitelman 2040+ laadinta”. Medialle järjestään 1-2 infotilaisuutta prosessin aikana.

Lausuntopyynnöistä päätetään työvaiheiden edistyttyä.

3. Rakennesuunnitelman strategiset lähtökohdat

Rakennesuunnitelmaan on tunnistettu neljä strategista lähtökohtaa: kesällä 2022 valmistuva Seutustrategia, Business Tampereen strategian päivitys, Kuntien strategiat ja MAL4-sopimus. Nämä neljä dokumenttia ohjaavat päivitystyötä.

- **Seutustrategia**

Seutustrategian yhteydessä laadittu toimintaympäristön tilannekuva tukee myös rakennesuunnitelman päivitystä. Sen tulokset tuodaan esiin myöhemmin tässä dokumentissa. Seutustrategia rakentuu kolmen teeman ympärille: Lumoava arki, Fiksu kasvu ja Maailmalle auki.

TAMPEREEN
KAUPUNKISEUTU

Strategiset kärjet

Lumoava arki

Kaupunkiseudulla voi asua eurooppalaisittain urbaanisti tai maaseudun kylissä. Naapurustomme ovat turvallisia ja viihtyisiä.

Asukkaille on tarjolla älykkäitä liikumismahdollisuuksia ja elämyksiä vapaa-aikaan. Luonnon sinivihreys ihastuttaa arkeamme.

Kuntien palvelut on viritetty tuottamaan asukkaille hyvinvointia ja elämänlaatua.

Asukasosallisuus ja yhteiskuvallisuus vahvistavat ilmapäiriä. Kaupunkiseutu on kaikille läheinen.

Fiksu kasvu

Toimimme ekologisesti kestävästi ja kuntarajattomasti. Kasvun selkärangana on eheä ja vahva yhdyskuntarakenne.

Seudullinen elinkeinopolitiikka vauhdittaa yritystoiminnan kestävää siirtymää ja panostaa valituihin kärkiin.

Kaupunkiseudun työpaikat lisääntyvät, koulutus ja osaaminen kohtaa työpaikkojen tarpeet.

Yritysten sijoittumisessa ei katsota kuntarajoja.

Maailmalle auki

Teemme kaupunkiseutua maailmalla tunnetuksi ja parannamme yhteyksiä. Tähän on helppo saada.

Tuemme monikulttuurisuutta ja -kielisyyttä sekä arjen kansainvälistymistä. Tähän on mukava juurtua.

Seudun työmarkkinat ja koulutusympäristöt houkuttelevat kansainvälisiä osaajia ja oppijoita. Tällä on hyvä kehittyä.

- **Business Tampereen strategian päivitys**

Business Tampereen strategia tukee elinkeinoalueiden kehittämistavoitteiden tarkistusta, joka toteutetaan vuoden 2022 omana prosessinaan.

- **Kuntien strategiat**

Rakennesuunnitelman tavoitteet ja teemakartat laaditaan niin, että suunnitelma edistää osaltaan kuntien strategisten tavoitteiden ja painopisteiden toteutumista.

- **MAL4-sopimus**

MAL4-sopimus on maankäytön, asumisen ja liikenteen osakokonaisuuksia ohjaava asiakirja, jossa seudun kunnat ja valtio-osapuoli ovat yhdessä määritelleet rakenteen kehittämisen tavoitetilat vuoteen 2030 saakka.

- **Alueuudistus**

Rakennesuunnitelma laaditaan alueuudistus silmällä pitäen kuntien yhteiseksi viestiksi ohjaamaan aluehallinnon palveluiden sijoittumista.

4. Tilannekuvat ja päivitystarpeiden toteaminen

4.1. Tilannekatsaus toimintaympäristön keskeisiin muutostekijöihin

Tampereen kaupunkiseudun Seutuluoitsi valmisti Antti Lipon vetämänä tilannekatsauksen toimintaympäristön muutostekijöihin marraskuussa 2021 seutustrategiaa varten.

Rakennesuunnitelman päivityksessä hyödynnämme samaa analyysiä.

Turvallisuusympäristö

Suomen kilpailutekijänä ollut vakaa ja ennustettava ympäristö on murroksessa geopolitiikan kehityksestä johtuen. Muutos voi näkyä humanitaarisina toimina ja talouden yleisenä heikentymisenä kuten investointien varovaisuutena ja työperäisen maahanmuuton vähenemisenä. Muutos voi avata myös uusia mahdollisuuksia. Panostusten lisääminen turvallisuutteen vähentää rahoitusta muilla sektoreilla. Kuntien tulee pohtia miten asukkaiden ja yritysten tulevaisuus- ja toimintaympäristöä vahvistetaan.

Ekologinen kriisi

Ilmastonmuutos edellyttää nopeita toimia kaikilla sektoreilla. Sopeutumistarvetta vauhdittaa mm. sään ääri-ilmiöiden yleistuminen. Vastuullisuuden kriteerit kiristyvät myös luontokadon estämiseksi ja luonnonvarojen kestävä käytön edistämiseksi. Kestävyysmurros vaatii uudistamaan yhteiskunnan rakenteita, toimintatapoja ja ihmisten elämäntapoja.

Talouden, teknologian ja työn murros

Digitalisaatio, älyteknologia ja vähähiilinen kiertotalous uudistavat teollisuutta ja palveluja. Uusia talouden muotoja syntyy datan, resurssitehokkuuden, päästöttömän

energian, alustatalouden ja elämysten ympärille. Teknologia sulautuu osaksi arkea. Yritykset, kunnat ja valtiot kilpailevat yhä enemmän osaajista. Monipaikkaisuus lisääntyy, ja vaatimukset verkkoyhteyksille kasvavat. Digitaalinen kuilu uhkaa kasvaa yhteiskunnan eri tasoilla.

Väestörakenteen muutos

Suomen väestö vanhenee ja elää pidempään. Työikäisten määrä vähenee, kun syntyvyys laskee. Väestön huoltosuhde heikkenee ja ikääntymiseen liittyvät menot kasvavat. 2030-luvulla tarve työperäiselle maahanmuutolle kaksinkertaistuu. Ikäluokkien pienentyminen vähentää myös maansisäistä muuttoliikettä. Elämäntavat moninaistuvat ja ydinperheen rinnalle tulee erilaisia kotitalouksia. Globaalit muuttoliikkeet ovat yhä vaikeammin ennakoitavissa erilaisten epävarmuuksien lisääntyessä.

Hyvinvointierot

Koettu hyvinvointi jakaantuu epätasaisesti kaupunkiseudulla, ja alueiden välinen eriytymiskehitys voimistuu. Eriarvoisuus uhkaa hyvinvointikehitystä ja leimaa mielikuvia alueista ja alueiden julkisista palveluista. Pandemia on voimistanut sosiaalisia ja terveyteen liittyviä ongelmia. Hyvinvointierojen kasvu lisää tarpeita ennaltaehkäiseviin käyttäjälähtöisiin palveluihin ja monialaiseen hyvinvointijohtamiseen.

Kansalaisyhteiskunnan vahvistuminen

Kansalaisyhteiskunnalla on uusia tapoja järjestäytyä, vaikuttaa ja osallistua. Perinteisen kolmannen sektorin rinnalla kasvaa yhteiskunnan neljäs, aktivismien sektori, jolla näyttää olevan samoja tavoitteita kaupunkien hallinnon kanssa: ekologisuus, yhteisöllisyys ja arjen innovaatiot. Myös yritysten yhteiskuntavastuu ja vapaaehtoistyö on saanut uusia muotoja pandemian keskellä. Kuntien tulee mukautua kansalaistoiminnan vahvistumiseen ja parantaa kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä jaettua hyötyä tavoitellen.

Kaupungistuminen

Väestö ja rakentaminen keskittyvät korkeakoulukaupunkeihin ja niiden välittömään läheisyyteen, kuntakeskustoihin ja hyvien joukkoliikennedyhteyksien äärelle. Suurkaupungistuminen ja seutuistuminen on jatkunut Suomessa myös koronapandemian aikana. Samalla joukkoliikenteen rahoitus on kärsinyt. Pandemia on lisännyt kiinnostusta suurempiin asuntoihin, väljyyteen, lähiluontoon, turvallisuuteen ja elinympäristön laatuun. Kuntien on jatkossa huomioitava monimuotoiset elämäntavat ja asumistavoitteet.

Hyvinvointialueiden perustaminen

Hyvinvointialueet muuttavat Suomen hallintorakennetta. Kuntien palvelutehtävät vähenevät ja niiden rooli investoijina ja kasvun moottoreina uhkaa heiketä. Toisaalta kunnat järjestävät jatkossa uusia työvoimapalveluita. Kuntien yleinen toimiala tukee uudistumista. Kunnat vahvistavat yhteisörooliaan ja elinvoimatehtäviään. Pohdintaan nousee myös yhtenäiskunnan mielekkyys ja kuntarakenteet.

4.2. Rakennesuunnitelman tilannekuvan päivitys

Rakennesuunnitelman tilannekuva laadittiin vuonna 2020 seutuyksikön ja MDI:n toimesta. Tilannekuvassa tarkasteltiin rakennesuunnitelman 2040 toteutumista maakuntakaavassa ja kuntien yleiskaavoissa sekä arvioitiin rakennesuunnitelman tavoitteiden toteutumista ja tärkeyttä. Suunnitelman nähtiin jalkautuneen kaavoihin hyvin.

Tilannekuva on päivitetty osana rakennesuunnitelman päivitystä MAL4-sopimuksen ja muun seudulla tehtävän valmistelun osalta. Suuri osa MAL4-sopimuksen toimeenpanosta tuottaa tietopohjaa ja lähtökohtia Rakennesuunnitelman 2040 ratkaisujen päivittämiseksi.

Tarkastelun toteuttivat Kaisu Kuusela ja Tapani Touru keväällä 2022.

Päivitettyssä tilannekuvassa todetaan rakennesuunnitelman hyväksymisen jälkeen eri teemoihin tuotettu tietopohja, muuttunut toimintaympäristö sekä tuodaan esiin aiemmin tehdyt valinnat, jotka uudessa päivityksessä esitetään säilytettäväksi. Analyysin pohjalta esitetään huomioita rakennesuunnitelman päivitystarpeista. Lisäksi tuodaan esiin ehdotuksia uusista teemoista, joita suunnitelmassa pitäisi käsitellä.

Tilannekuvan päivityksen yhteydessä tehdyt havainnot

Edellisissä rakennesuunnitelmissa on tehty pitkälle kantavia ratkaisuja rakenteen tiivistämisestä ja joukkoliikenteeseen tukeutumisesta kasvun ohjaamisessa. Tehtyjen päätösten seurauksena seudulla on hyvät eväät ratkaista viime aikoina vahvasti esille nousseita ja myös MAL4-sopimuksessa tunnistettuja ilmiöitä, kuten ilmastonmuutoksen ehkäisy ja hillintä, eriytymisen ehkäisy ja seudun vetovoima. On kuitenkin huomioitava, että esimerkiksi liikenteen osalta rakennesuunnitelma ei sisältänyt ratkaisuja päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi.

Seudun kasvun ennakoitaan tasaantuvan kymmenen vuoden kuluessa, jolloin edellytykset joukkoliikenteen merkittävään, kysynnän lisääntymiseen perustuvaan kehittämiseen heikkenevät. Tästä syystä rakenteen keskeisten osien kehittämisessä on edelleen syytä

edetä määrätietoisesti ja kytkeä yhteen maankäytön sekä joukkoliikennejärjestelmän ajallista kehittämistä. Lisäksi on tärkeä tunnistaa kehittämisen ja joukkoliikennepalvelun tuottamisen edellyttämä rahoitus. Joukkoliikenteen kehityskuva -työ tulee muodostamaan alueellisia tavoitteita joukkoliikenteen kehittämiseen sekä esittää huomioita eri joukkoliikennemuotojen roolista eri alueilla.

Rakennesuunnitelman perusratkaisu eri raideliikenteen muotoihin tukeutuvasta kehittämisestä seudun eri osissa on edelleen perusteltu. Oleellista on tiedostaa rajalliset resurssit sekä kehittämisen kytkeytyminen valtakunnalliseen kehittämiseen.

Kävelyn ja pyöräliikenteen sekä esimerkiksi pysäköinnin ja liikenteen hallinnan merkitys alueiden viihtyisässä tiivistämisessä sekä tavoitteiden saavuttamisessa on perusteltua tunnistaa entistä vahvemmin. Pysäköintiin sekä kävelyn ja pyöräliikenteen kehittämiseen on tietopohja ja seudulliset linjaukset jo olemassa.

Paraikaa on käynnissä Pirkanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman päivittäminen, jossa tarkastellaan mm. yliseudullisia yhteyksiä. Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma sekä sen investointi ja suunnitteluohjelmat muodostavat tietopohjaa sekä lähtökohtia myös rakennesuunnitelman päivittämiseen ja kuvaavat kehittämisen edellytyksiä. Valtakunnallisten yhteyksien kytkeminen seudulliseen liikennejärjestelmään on tärkeää tunnistaa, mutta suuria epävarmuuksia sisältäviin valtakunnallisen verkon kehittämishankkeisiin ei ole perusteltua ripustautua.

Seudun asuntopoliittisessa ohjelmassa havaittu asuinalueiden eriytyminen tuottaa tarpeen kiinnittää kaavoituksessa entistä enemmän huomiota asuntotuotannon ja asuinympäristöjen laatuun ja vanhojen asuinalueiden uudistamiseen ja monipuolistamiseen. Kaavoituksen painopisteen tulisi edelleen olla olemassa olevassa rakenteessa, mutta laatua ja sosiaalista tasapainoa hakien. Kohtuuhintainen asuntotuotanto olisi hyvä väline asuinalueiden sosiaalisen tasapainon vahvistamiseen. Tässä asiassa olisi seutuyhteistyössä tarkennettavaa.

Tiivis, sisäisesti saavutettava ja toimiva rakenne luo puitteet suurten tapahtumien ja korkeatasoisen yritystoiminnan houkuttelulle seudulle. Tässä voitaisiin olla aiempaa kunnianhimoisempia. Asia on tulossa Maston käsittelyyn loppuvuodesta 2022 keskustojen kehittämisen työryhmän kautta ja se voidaan nostaa rakennesuunnitelman päivitykseen.

Seudun viherrakenteen nostaminen osaksi seutuyhteistyössä kehitettävää kokonaisuutta antaa aiempaa laajemmin eväitä muun muassa vapaa-ajan, virkistykseen ja ilmastonmuutoksen suhteen kestävästi rakenteen kehittämiseen.

4.3. Käyttäjähaastattelut

Prosessin alussa seutuyksikkö haastatteli rakennesuunnitelman käyttäjiä suunnitelman käytöstä, soveltamisesta ja muodosta. Haastatteluja tehtiin seitsemän. Vastauksissa korostui suunnitelman merkitys käyttäjille heidän omassa työssään. Vastaajat ottivat kantaa myös suunnitelman muotoon ja hyvinä pidettyihin sisältöihin.

Haastatteluissa nousi esiin, että suunnitelma nähdään strategisen johtamisen välineenä, jonka kautta tehdään valintoja. Suunnitelmalla pitäisi pystyä vastaamaan seudun kehityksen kannalta merkittäviin haasteisiin, kuten koulutettujen poismuuttoon. Valtio saa suunnitelman kautta käsityksen seudun tavoitteista ja tahtotilasta. Käytännön tasolla suunnitelma on kuntien välisen yhteistyön ja ylikunnallisen suunnittelun väline. Rakennesuunnitelmaa pidetään myös hyvänä selkänä kunnassa tehtävään valmisteluun.

Karttaa pidetään tärkeänä välineenä eikä siitä haluta luopua. Seurannan toivotaan vahvistuvan kartan rinnalla. Tietoa pitäisi jatkossa pystyä paremmin hyödyntämään päätöksenteossa.

5. Työryhmien ja yhteistyötahojen terveiset

Seudun työryhmät käsittelivät rakennesuunnitelman päivityksen tarvetta omissa kokouksissaan seuraavasti: Ilmastoryhmä 28.4.2022 ja 17.5.2022, Business Tampereen johtoryhmä 29.4.2022, Liikennejärjestelmätyöryhmä 10.5.2022, Maankäyttö ja asuminen -työryhmä 18.5.2022 sekä Hyvinvointipalveluiden ryhmä 25.5.2022. Tampereen kauppakamarin tulevaisuusvaliokunta käsitteli päivitystä kokouksessaan 3.6.2022.

Kesäkuussa 2022 päivitysprosessista keskustellaan aluehallinnon edustajan kanssa. Kuntajohtajat ja seutuhallitus käsittelevät päivityksen sisältöjä 17.6. ja 22.6.2022.

5.1. Ilmastotyöryhmä

Ilmastotyöryhmä ehdottaa rakennesuunnitelmassa käsiteltäväksi teemoiksi muodostamassaan tilannekuvassa esiin nousevia kokonaisuuksia.

Ilmastotyöryhmän muodostama tilannekuva

Kehittämiskysymys	Maankäytön keinot
1. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen	Yhdyskuntarakenteen hajautumisen estäminen, Liikkumistarpeen vähentäminen, elinkaarisuunnittelu, riskialueiden tunnistaminen ja suojeleminen, hulevesien hallinta, kaupunkivihreän lisääminen, ilmastonkestävä rakentaminen, sään ääri-ilmiöiden (mm. myrskyt, lumimyräkit) huomiointi maankäytössä, hiilinielujen turvaaminen
2. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen	Rauhoitettujen ja suojeltujen alueiden osuuden lisääminen, yhtenäisten viherrakenteiden ja ekologisten käytävien säilyttäminen, metsäpuu- ja kasvinlajit, siniviherkertoimen ja ekologisen kompensaation käyttö
3. Liikenteen päästöjen vähentäminen ja kestävien kulkutapojen asettaminen autoilun edelle	Toiminnoiltaan sekoittuneiden alueiden kehittäminen (ns. 15 minuutin alueet), liikkumistarpeen vähentäminen, joukkoliikenteen ja pyöräilyn kapasiteetin vahvistaminen autoilun sijaan, laadukkaiden ja turvallisten kevyen liikenteen väylien edistäminen, liityntäpysäköinnin ja käyttäjälähtöisten matkakettujen kehittäminen, puhtaiden käyttövoimien asettaminen etusijalle ja jakeluverkoston kehittäminen
4. Uusiutuvan energian, hajautetun energiantuotannon (ns. lähien energia) ja	Kiinteistöjen oman energiantuotannon edistäminen ja muiden hajautettujen energiantuotantomuotojen edistäminen, energiayhteisöjen edistäminen, biokaasun tuotanto ja jakeluverkosto, sähköisen latausinfra kehittäminen

energiaomavaraisuuden lisääminen	
5. Kestävä luonnonvarojen käyttö ja kiertotalouden mukaiset toimintamallit	Uusiomateriaalien käytön lisääminen maa-, infra- ja talonrakentamisessa, muunto- ja käyttöjoustavien rakennusten suunnittelu, purkusuunnittelu, elinkaarisuunnittelu

Päivityksen lähtökohdat ilmastotyöryhmän osalta

”Ilmastomuutoksen hillinnän ja kiristyvien päästötavoitteiden” sijaan suunnittelun lähtökohtana tulee olla sopeutuminen muuttuvaan (ja jo muuttuneeseen) ilmastoon, luontokadon pysäyttäminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö esimerkiksi kiertotalouden mukaisilla toimintamalleilla.

Pyrkimys tiivistyvään rakenteeseen ei tuo pelkästään hyötyjä, vaan tiivis kaupunkirakenne on myös haavoittuvampi mm. muuttuneen ilmaston vaaratekijöille, kuten hulevesitulville, lämpösaarekeilmiölle, sään ääri-ilmiöille (esim. myrskyt, lumimyräkit) ja pandemian kaltaisille ihmisten terveyttä uhkaaville tekijöille.

Kaukolämpöverkoston korostamisen sijaan tulee edistää myös hajautettua uusiutuvaa energiantuotantoa ja huomioida omavaraisuus ja huoltovarmuus näkökulmina energian tuotannossa.

Liikennejärjestelmän kehittämisessä tulee huomioida sähköisen liikenteen kehitys (sähköautot, sähköpyörät, muut sähköiset kulkuvälineet ja esim. logistiikkarobotit), varautua autonomisen liikenteen kehitykseen ja huomioida liikenteen muutosten vaikutuksia rakennuskantaan.

Työryhmän ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi

1. Ilmastomuutoksen hillintä, (muuttuneeseen ja muuttuvaan ilmastoon) sopeutuminen, kestävä luonnonvarojen käyttö ja luontokadon pysäyttäminen rakennesuunnitelman tavoitteina
 - Riskialttiiden ja haavoittuvien alueiden tunnistaminen ja sopeutumistoimenpiteiden suunnittelu
 - Kaupunkivihreän ja rauhoitettujen alueen lisääminen, ekologisten käytävien säilyttäminen yli kunta- ja maanomistusrajojen, hiilinielujen turvaaminen
 - Siniviherkertoimen ja ekologisen kompensaation käyttö
 - Liikkumistarvetta vähentävät 15 minuutin alueet suunnittelun lähtökohtana

- Uusiomateriaalit, resurssitehokkuus ja muuntojoustavuus rakennetussa ympäristössä
- Hajautetun, uusiutuvan energiantuotannon ja energiayhteisöjen edistäminen omavaraisuus ja huoltovarmuus huomioiden
- Maaseudun positiivisten mahdollisuuksien tunnistaminen ilmastotyössä ja oikeudenmukaisessa siirtymässä ja kaupunki-maaseutu-kylä vuorovaikutuksessa esim. luontopääoman kautta (mm. hiilinielut, lähiruoka, digitaalinen maaseutu).

2. Metropolimaisen liikennejärjestelmän kehittäminen

- Joukkoliikenteen ja pyöräilyn kapasiteetin vahvistaminen autoilun edelle
- Laadukkaiden ja turvallisten kevyen liikenteen väylien ja ympäristöjen edistäminen
- Liityntäpysäköinnin ja käyttäjälähtöisten matkaketjujen ja -palveluiden kehittäminen
- Puhtaiden käyttövoimien asettaminen etusijalle ja jakeluverkostojen kehittäminen
- Sähköisten ja autonomisten kulkuneuvojen huomiointi henkilöliikenteessä ja logistiikassa
- Liikennemelun ja ilmansaasteiden torjunta.

5.2. Liikennejärjestelmätyöryhmä

Päivityksen lähtökohdat liikennejärjestelmätyöryhmän osalta

Rakennesuunnitelman 2014 perusratkaisu on hyvä. Suunnitelma sisältää eri aikajännteille sijoittuvia toimenpiteitä, joiden toteuttamisen edellytykset, taloudellinen kannattavuus sekä vaikuttavuus ovat hyvin erilaisia. Rakennesuunnitelman vaikuttavuus, esimerkiksi kestävän liikkumisen edistämisen kannalta, on oikean suuntainen, mutta ei todennäköisesti riittävä. Rakennesuunnitelmassa on kuvattu ansiokkaasti mahdollisuuksia ja tarpeita liikennejärjestelmän kehittämiseksi, mutta eri teemojen merkitys sekä perusteet ja toteuttamisen edellytykset on tarpeen tuoda tähän päivään.

Seudulla on viime aikoina laadittu kävelyn- ja pyöräliikenteen kehittämisohjelmat, joita tällä hetkellä täsmennetään tavoitteellisen verkon osalta. Joukkoliikenteen kehityskuva -työtä laaditaan loppuvuodesta 2023. Työn yhteydessä sovitetaan yhteen mm. raitiotien ja lähijunaliikenteen laajentamiseen kytkeytyvät selvitykset sekä täydennetään joukkoliikennejärjestelmän tavoitteellista tulevaisuuskuvaa myös kumipyöräliikenteellä.

Keskeistä on tunnistaa tavoitetilän saavuttamisen kannalta strategisia kärkiä sekä niiden kehittämisen edellytyksiä mm. kysynnän ja rahoituksen osalta. Seudulla on lisäksi tehty pysäköinnin kehittämiseen liittyviä suosituksia ja periaatteita sekä tunnistettu liityntäpysäköinnin kehittämisen tarpeita ja edellytyksiä. Vuodelle 2023 on ohjelmoitu liikenteen digitalisaatioon ja teknologioihin liittyvä selvitys MAL-sopimuksen mukaisesti. Lisäksi maakunnallisesti laaditaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaa, jossa on tunnistettu mm. maakunnallisesti merkittäviä liikenneyhteyksiä.

Työryhmän ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi

Liikennejärjestelmätyöryhmä toivoo rakennesuunnitelman päivityksen päivittävän, syventävän ja vaiheistavan seudullisen liikennejärjestelmäkehittämisen kannalta keskeisiä kestävän liikenteen teemoja: joukkoliikennettä, pyöräliikennettä, kävelyä, matkaketjuja sekä niiden tarkoituksen mukaisen toteuttamisen edellytyksiä ja vaikutuksia. Muuta liikennejärjestelmää tulee tarkastella em. teemojen taustalla ja tunnistaa tarkoituksenmukaisella tavalla keskeiset kytkennät sekä jatkoselvitystarpeet.

Liikennejärjestelmätyöryhmän keskustelun pohjalta esitetään, että rakennesuunnitelmassa käsitellään teemoja (joukkoliikennejärjestelmä, pyöräliikenne, kävely, matkaketjut, liikennepolitiikka), joista on olemassa tietoa ja jotka ovat luonteeltaan seudullisia sekä tavoitteiden kannalta keskeisiä. Em. teemoihin liittyen tulee tunnistaa (yleisellä tasolla) mm.

- LJ-teemojen ja kehittämistoimenpiteiden luonne (mm. infra, palvelut, policy)
- Toimenpiteiden toteuttamisen edellytykset ja vaiheistus (mm. rahoitus, kysyntä)
- Toimenpiteiden vaikuttavuus (peilaus strategiaan esim. MAL-indikaattorien avulla) ja vaikuttavuuden edellytykset (esim. liikennepolitiikka investointien hyötyjen ulosmittaamisessa)
- Toimenpiteiden kytkeytyminen valtakunnalliseen liikennejärjestelmään (what if?)
- Toimenpiteiden resilienssi (what if?)

Edellä esitettyjen teemojen kautta tulee huomioiduksi myös muita seudullisesti merkittäviä teemoja, joihin ei kohdenneta erityistä huomiota tai esitetä rakennesuunnitelman yhteydessä erityisiä linjauksia. Tällaisiin oleellisiksi tunnistettaviin teemoihin liittyen voidaan tunnistaa selvitystyötä toteutettavaksi seuraavan MAL-sopimuksen myötä.

Huomionarvoista on, että tunnistetut teemat kytkeytyvät erityyppisiin vyöhykkeisiin. Esim. kävely ja pysäköinnin hallinta sekä usein matkaketjut/solmut kytkeytyvät keskuksiin,

joukkoliikenteen runkoverkot joukkoliikennevyöhykkeeseen yms. mikä antaa mahdollisuuden liikenteen ja maankäytön kehittämisen luontevaan käsittelyyn yhdessä.

5.3. Hyvinvointipalveluiden työryhmä

Päivityksen lähtökohdat hyvinvointipalvelujen osalta

Hyvinvointipalvelujen työryhmä keskusteli Rakennesuunnitelma 2040 -asiakirjan auditoinnin yhteydessä seudullisen palveluverkon suunnittelun pääperiaatteista. Keskustelun tarkoituksena oli tuottaa kehitysehdotuksia sekä antaa syötteitä MAL4-kierrokselle. Alla vuonna 2018 käydyin keskustelun yhteenveto:

Hyvinvointipalveluiden työryhmän keskustelun yhteenveto

- Työryhmä totesi, että rakennesuunnitelma 2040 liitteessä 2 olevat palveluverkon suunnittelun pääperiaatteet ovat monelta osin vanhentuneet eivätkä vastaa tilannekuvaa tai tulevaisuuden tarpeisiin.
- Palveluverkon seudullinen tarkastelu ei huomioi ajankohtaisia ilmiöitä, kuten maakunta- ja sote-uudistusta.
- Palveluverkon pääperiaatteiden päivitys ei ole riittävä toimenpide, vaan seudulle tulisi luoda kokonaan uusi malli palveluverkon suunnitteluun.
- Mallin tulisi olla päivittyvä ja prosessinomainen, ei kertaluontoinen projekti.
- Palveluverkko on keskeinen osa yhdyskuntarakennetta ja yksi tärkeimmistä rakenteen toimivuuden ja ihmisten arjen sujuvuutta määrittävistä tekijöistä, siksi sen tulisi olla mukana myös MAL 4 –sopimusta valmisteltaessa.
- Palvelun käsite tulisi tarkentaa siten, että se ei ole vain palvelualojen maantieteellinen toimipisteverkosto.

Työryhmän ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi

Hyvinvointipalvelujen työryhmä käsitteli palveluiden ja vapaa-ajan teemoja. Palveluiden osalta työryhmä totesi 2018 tehdyssä auditoinnissa, että aluehallintouudistuksen myötä palveluiden valmisteluvastuu laajenee. Näin ollen edellisen rakennesuunnitelman ratkaisu on palveluiden osalta vanhentunut. Laajemmin palveluita tulisi lähestyä prosessina poikkileikkauksen kaltaisen lähestymistavan sijaan.

Virkistys ja vapaa-aika ovat teemoja, joiden sisältöihin liittyy laajoja kokonaisuuksia seudullisista virkistysreiteistä seutuvaraamoon ja kulttuuripuolen kehittämiseen. Molemmat teemat ovat merkittäviä ja vaativat syvällistä työstämistä. Työryhmä palaa teemoihin elokuun kokouksessa ja lähestyy aiheiden käsittelyä rakennesuunnitelmassa tilannekuvan kautta.

5.4. Business Tampereen johtoryhmä

Tilannekuva Business Tampereen osalta

Työpaikkojen ja yritysalueiden osalta rakennesuunnitelma on mitoitettu hieman yli 2000 työpaikan vuotuisen kasvuun vuoteen 2040 mennessä. Tästä määrästä kaksi kolmasosaa on oletettu toteutuvan keskustoissa palveluvaltaisina työpaikkoina sekä seudun osaamiskeskittymissä: Kaupin kampus, Yliopistokampus, TTY, Pitkäniemi, Mediapolis, Tarastenjärvi, Kolmenkulma, Lentoasema. Tuona aikana seudun kehityksen kannalta keskeisiksi toimialoiksi nostettiin terveys, kestävä tuotanto, kestävä liikkuminen ja cleantech.

Vuonna 2018 toteutetussa rakennesuunnitelman auditoinnissa havaittiin, ettei seudun työpaikkamäärä ole kehittynyt ennakoidulla tavalla, vaan maailmanmarkkinoissa tapahtunut heilunta on vaikuttanut seudun elinvoimaan jossain määrin dramaattisesti. Samalla todettiin, että yritysalueiden kehityksestä ja työpaikkamäärästä on haastavaa saada ajantasaista, virheetöntä tietoa. Maankäytön suunnittelu on kehittämisen välineenä tärkeä investointien kanavoimiseksi, mutta prosesseiltaan se on hidas ja kankea. Sen rinnalla elinkeinosektori on luonteeltaan hyvin dynaaminen. Näiden kahden toimialan välillä on yhteensovittamisen haaste. Jaetun ymmärryksen lisääminen ja nykyistä parempi ennakkointi ovat välineitä oikea-aikaisuuden vahvistamisessa. Tämä vaatii yhteisiä tavoitteita elinkeinosektorin ja maankäytön suunnittelun kesken.

Päivityksen lähtökohdat elinkeinojen kehittämisen osalta

Lähtökohtana päivitykselle on parhaillaan valmisteltava seutustrategia taustamateriaaleineen. Myös Business Tampereen päivitettävä strategia on mahdollista ottaa päivityksen lähtökohdaksi ohjaamaan etenkin elinkeinotoiminnan kehittämistä niillä välineillä, joita maankäytön kehittämisen kautta on saatavilla.

MAL4-sopimuksessa ohjelmoidut teemakohtaiset kehittämisohjelmat ovat tärkeä lähtökohta päivityksen sisältöihin. Näistä esimerkiksi lähijunaliikenteen selvitys sekä asuntopoliittinen ohjelma ovat jo valmistuneina osaohjelmina valmiina vietäviksi rakennesuunnitelmaan. Kuluvana vuonna toteutetaan seudun elinkeinoalueita koskeva hanke, johon liittyvä kirjaus on MAL-sopimuksessa seuraava:

” Seudullisesti merkittävien yritysalueiden/elinkeinovyöhykkeiden vahvistamiseksi määritellään kehittämisperiaatteet rakenteen eri sijainneilla. Kehittämisen tueksi luodaan paikkatietopohjainen seurantaväline.”

Työ alustetaan MAL-verkoston ja Tampereen yliopiston yhteishankkeena, jota ohjaa seudun Maankäytön ja asumisen työryhmä. Hankkeessa seudun yritysalueita lähestytään Business Tampereen tunnistamien yritysekosysteemien kautta. Tarkoitus on haastatella Business Tampereen ekosysteemivastaavat ja tuottaa kartalle viety materiaali yritysekosysteemien toiminnasta eri sijainneissa. Tätä kautta tavoitteena on nykyistä paremmin hahmottaa nykyisten yritysalueiden toiminta ja merkitys seudun elinvoimalle. Vuoden 2022 lopussa pidetään kaksi työpajaa, joihin kutsutaan maankäytön asiantuntijoiden lisäksi Business Tampereen ulkoinen johtoryhmä sekä edustajat Tampereen kaupakamarista ja Pirkanmaan yrittäjistä. Työpajojen tuloksena on tarkoitus syntyä esitys seudullisesti merkittävistä yritysalueista ja elinkeinovyöhykkeistä rakennesuunnitelman päivitykseen.

Ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi

Rakennesuunnitelma on kuntien yhteistyön väline ja sopimus maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisestä seudulla tulevina vuosikymmeninä. Elinkeinostrategia tulisi ottaa suunnittelun lähtökohdaksi seudun strategian rinnalle.

Ekosysteemitarkastelu on mielenkiintoinen tapa lähestyä yritysalueiden kehittämistä. Tärkeää on saada haastatteluiden kautta tietoon ja kartalle, mihin suuntaan kehitys on menossa.

Seudulla on toimialoja, jotka kytkeytyvät kansallisiin strategisiin hankkeisiin ja joilla on tätä kautta suuri kasvupotentiaali. Esimerkiksi AV-ala kytkeytyy OKM:n ja TEM:n valmistelevaan kasvisopimukseen. Mikäli Suomi kykenee ulosmittaamaan ennakoidun kasvupotentiaalinsa, on seudullekin näköpiirissä suuria draama- ja viihdetuotantoja. Tilallisesti tämä tarkoittaa sitä, että Tohloppiin on järjestettävä hyvät kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen yhteydet keskustan suunnasta sekä sujuva yhteys lentoasemalle.

Elämystalouteen liittyvien tapahtumien tulee olla hyvin kytkeytyneitä muuhun rakenteeseen. Tässä Tampereen keskustan merkitys korostuu jatkossa. Keskusta nousee myös insinöörivetoisen luovan työn alustana. Tässä asiassa on toimittava ennakoiden, jotta näköpiirissä oleva kasvu voidaan ottaa vastaan häiriöttömästi.

Seudun vientitoimialat, kauppa ja teollisuus, ovat hajautuneina rakenteeseen taajamassa oleville yritysalueille. Tärkeää on pitkällä aikajänteellä parantaa yritysalueiden saavutettavuutta ja vahvistaa yritystoiminnan kehittämisen ja tonttitarjonnan välistä oikea-aikaisuutta.

5.5. Tampereen kauppakamarin tulevaisuusvaliokunta

Päivityksen lähtökohtia ja teemoja Tampereen kauppakamarin osalta

Kauppakamari toivoi voivansa olla mukana päivityksen eri vaiheissa ja myöhemminkin eri osaohjelmien toteuttamisessa. Kauppakamari voi tuoda työskentelyyn olemassa olevien yritysten näkökulmaa. Tavoite vahvistaa seutuyhteistyössä yritysalueiden saavutettavuutta ja tonttitarjonnan oikea-aikaisuutta on hyvä.

Kaupungin tulee olla muutakin kuin asumista ja työpaikkoja. Suunnittelussa tulee huolehtia liikkuvan työn tarpeista, elämyksistä, tapahtumista ja arjen sujuvuudesta ja laadusta. On vaalittava sitä, että palveluihin ja luontoon on joka puolelta lyhyt matka. Kuntien tulisi syventää yhteistyötään päivittäisten palveluiden tarjoamisessa.

Yritysekosysteemien tilannekuva

Yritysalueiden lähestymistä Business Tampereen tunnistamien ekosysteemien kautta Kauppakamari pitää sikäli puutteellisena, että niiden kautta muodostuva tilannekuva seudun yritysalueista on vajaa jättäen ulkopuolelle suuren osan seudulla toimivaa vakiintunutta yritystoimintaa.

Toiminnallisten klustereiden tunnistaminen ja yritysalueiden kevyt profilointi on Kauppakamarin näkökulmasta hyvä asia.

Kauppakamarin kanssa sovittiin, että ekosysteemien pohjalta muodostettu tilannekuva yritysalueiden käytöistä täydennetään olemassa olevien merkittävien yritysten osalta kauppakamarin edustajien kanssa ennen marras-joulukuun työpajoja.

Kehitysehdotuksia

Valiokunta piti seudun kuntien yhteistyötä maankäytön strategisessa kehittämisessä hienona saavutuksena. Se luo koheesiota ja laskee kuntarajoja. Kuitenkin käytännön tasolla kaavoituksessa ja hankekehittämisessä on paljon kehitettävää prosessien sujuvuudessa.

Valiokunta kiitteli kuntien käynnistynyttä yhteistyötä keskustojen kehittämisessä. Seudun kehittämisalueilla (keskustat, aluekeskukset) tulisi tiedon kulkea nykyistä sujuvammin eri suunnittelutasojen välillä ja sektoreiden yli. Yksityinen puoli pitäisi ottaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mukaan valmisteluun. Hankevaiheessa tulisi kaavavalmistelun ja lupapolitiikan olla nykyistä tiiviimmin osa kohdealueiden laajempaa kehittämistä ja tämä

rajapinta tulisi olla sujuvammin johdettu. Kehittämisalueiden projektipäälliköillä pitäisi olla sujuva yhteys eri viranomaistahoihin ja prosessien pitäisi olla aikataulutettu siten, että prosessin eri vaiheet, mm. luvitus, olisivat yksityisen sijoittajan kannalta oikea-aikaisia.

Valiokunta pohti, voisiko seutuyhteistyöhön tarjota ajatuksia kehityshankkeiden paremmasta palvelumuotoilusta, *leenaamisesta*. Tällaisen mallin voisi tuoda esimerkiksi rakennesuunnitelman päivitykseen kommenttiboksina.

5.6. Maankäyttö ja asuminen -työryhmä

Päivityksen lähtökohdat maankäytön osalta

*Rakennesuunnitelman raja*us ehdotetaan asetettavaksi noin viiden minuutin ajomatkaa vastaavalle etäisyydelle tiiviistä yhdyskuntarakenteesta. Haja-asutusalueita tarkastelevan pienryhmän mukaan asemakaavoitetun alueen ulkopuolella oleva rakentamispaine kohdistuu pääosin tälle vyöhykkeelle. Työryhmä ehdottaa, että vyöhykkeen sisäpuolella olevat alueet rauhoitetaan kestäväälle maapolitiikalle, maankäytön suunnittelulle, kaavoitukselle ja tontinluovutukselle.

Seudulle tavoiteltavan *kasvun kohdentaminen* on kahdessa aiemmassa rakennesuunnitelmassa sekä viimeisimmässä MAL-sopimuksessa sovitettu joukkoliikenteen kehittämisen kanssa. Liikennejärjestelmätyöryhmä käynnistää parhaillaan joukkoliikenteen kehityskuvan valmistelua. Kasvu voidaan kytkeä yhteen kehityskuvan kanssa, mutta tarkkuus tulee määrittää sen mukaan, mihin käyttötarkoitukseen tietoa käytetään. Pirkanmaan pelastuslaitos on tiedustellut tilallistettua väestösuunnitetta seudulta oman palveluverkkosuunnittelunsa tueksi. Mikäli päivityksessä huomioidaan aluehallinnon tarpeet, se on kasvun kohdentamisen osalta tehtävä riittävällä tarkkuudella. Asiaan on hyvä olla tietoinen kanta ennen työn aloittamista.

Kuntajohtajat ehdottivat lähete keskustelussaan *maaseudun* käsittelyä osana rakennesuunnitelmaa. Maaseudulle tulisi kohdistaa positiivinen kehittämistavoite. Haja-asutusalueita koskevassa seudun virkamiehille suunnatussa työpajassa 4.5. todettiin seudun kylien supistuvan palveluiden puutteessa. Kehitettäviä kyliä on tunnistettu mm. maakuntakaavassa. Onko asiaa tarpeellista käsitellä rakennesuunnitelmassa maakuntakaavan lisäksi ja jos on, millä tulokulmalla?

Keskustojen kehittämisen lähtökohdaksi otetaan kuntien päivitetyt yleiskaavat. Keskustojen kehittämisen yhteistyöryhmä valmistelee päivityksen, jonka lisäksi voidaan käydä lähete keskustelu valmistelulle. Työskentely nojaa yhteisten piirteiden tunnistamiseen keskustojen kehittämisessä. Näitä ovat esimerkiksi liikennejärjestelmän

kehittäminen ja julkisen tilan käytön monipuolistaminen, tiivistämisen haasteet ja mahdollisuudet, kulttuuriarvot ja laatu. Rakennesuunnitelman muista käsiteltävistä kokonaisuuksista elinkeinovyöhykkeet, palvelut, joukkoliikennejärjestelmä ja asuminen tuottavat osaltaan sisältöjä keskustojen kehittämiseen. Päivityksen yhteydessä lienee tarpeellista tehdä rakenteen ominaispiirteisiin ja keskustojen erilaisiin toiminnallisiin liittyvää tyypittelyä.

Viherrakenne lisätään uutena teemana rakennesuunnitelmaan. Sen pohjana ovat eri tasoisten juridisten kaavojen viher- ja virkistysalueet. Suunnitelmaan lisätään myös vuonna 2019 valmistunut ekologinen verkosto. Onko syytä pitää työneuvottelu ELY:n kanssa verkoston päivitystarpeesta muutamien jo vuonna 2019 tunnistettujen kehittämiskohteiden osalta?

Päivityksen lähtökohdat asumisen osalta

Asuntopoliittisen ohjelman valmistelun yhteydessä havaittiin kytkös asuinrakennustyyppin ja asuinalueiden eriytymisen välillä. Erityisessä eriytymisen riskissä ovat seudun vanhat kerrostaloalueet Tampereen keskustan ulkopuolella.

Rakenteen tasolla tunnistettuja eriytymisen ajureita olivat eri asuinrakennustyyppien sijaitseminen kaukana toisistaan. Myös pieniin asuntoihin painottuva kerrostalo-rakentaminen heijastuu rakenteeseen eriytymistä vahvistavana tekijänä. ARA:n rahoittama tuotanto ajautuu omista rajoitteistaan johtuen jo valmiiksi eriytyneille vanhoille kerrostaloalueille (lähiöihin). Asuntopoliittisessa ohjelmassa yllä kuvatut haasteet ratkaistiin painottamalla kuntien omaa työtä ja vahvistamalla seuranta seudun tasolla. Tässä kohtaa on hyvä pohtia, millä tarkkuudella suunnitelmaan tuodaan asumisen laatuun, eriytymisen ehkäisyyn ja vanhojen asuinalueiden uudistamiseen liittyvä seudullinen ohjaus? Onko syytä tarkistaa kohtuuhintaisen asuntotuotannon rakenteeseen kohdentamisen periaatteet esimerkiksi siten, että tällä tasataan alueiden välistä eriytymistä?

Edellisiin liittyen suunnitelmassa tarkennettaisiin kasvun ensisijaiset kohdealueet, uudistettavat ja asuinrakennustyyppiltään monipuolistettavat alueet sekä varmistettaisiin kohtuuhintaisen asuinrakennuskannan osuuksien tasaaminen seudun eri asuinalueiden välillä tuotannon tarkemman kohdentamisen kautta.

Työryhmän nostoja

Maankäytön ja asumisen kehittämisessä tärkein seudullinen kehittämiskysymys on tällä hetkellä tilannekuvan muodostaminen.

Ennakoiva työ eriytymiskehityksen estämiseksi on tärkeää ja merkittävä sisältö päivityksessä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja rakenteen kestävyys ovat myös merkittäviä teemoja. Rakenteen kehittämiseen tulisi löytää muitakin lähtökohtia kuin tiivistäminen. Kestävän kehityksen mukainen kaupunki ja monimuotoisuus tämän sisällä ovat tärkeitä tulokulmia tiivistämisessä.

Päivityksen lähtökohtiin tulee lisätä alustuksessa tunnistettujen lisäksi kuntien strategiat ja Business Tampereen strategia.

Asuminen ja ARA:n kohteet

ARA on vuoden 2022 aikana hylännyt aiemmin sovittuja rahoituspäätöksiä paljon, ja hankkeiden rahoituksen perusteet ovat olleet monin paikoin kummallisia: osuuskuntia rahoitetaan vain suurissa kaupungeissa, pienimuotoiselle rakentamiselle ei osoiteta rahoitusta ollenkaan ja keskustoissa ARA:n kohteissa on edelleen haastavaa ratkaista pysäköintiä tai liiketiloja. Lopputulemana ARA:n rahoittama tuotanto ohjautuu seudun alimpien hyvinvoinnin tasojen alueille ja on näin yksi segregaaation ajureista. Lisäksi vastuu sovittujen tuotantomäärien tekemisestä laskeutuu Tampereen kaupungin harteille. ARA:n tuotantoa pitäisi saada muuallekin kuin alimmille hyvinvoinnin tason alueille.

Edunvalvonta ja kärkihankkeet

MAL-sopimuksissa on toistuvasti ollut esillä rakenteen kehittämisen ja seudun elinvoiman kannalta tärkeitä hankkeita, joiden edistyminen vaatii kuntien yhteistyötä tai valtion toimenpiteitä. Alla on näistä listattu muutamia. Onko tällaisia hyödyllistä tunnistaa rakennesuunnitelmassa, vai toimitaanko jatkossakin pääosin MAL-sopimusten kautta?

- puuterminalit ja VAK-ratapiha
- kärkihankkeet: raitiotie, keskusjätevedenpuhdistamo

Rakennesuunnitelman päivitystarpeen toteaminen

Suunnitelmaan tulisi sisällyttää kuntien yhteisiä tavoitteita kehittämiseen. Erilaisten lähtökohtien välille tulee rakentaa sellainen suhde, etteivät nämä ole kokoamisvaiheessa keskenään ristiriidassa.

Rakennesuunnitelman rajauksen ulkopuolelle jäävän maaseudun käsittelyyn työryhmässä on monta näkökulmaa. Jotkut näkevät, että teema olisi parasta ratkaista kunnissa. Seudun tasolla maaseudun kehittämiseen pitäisi löytyä positiivinen tulokulma tai se pitäisi rajata

tietoisesti suunnittelun ulkopuolelle. Politiikassa teema näkyy, ja tästä syystä se on myös seutustrategiassa. Kylät, järvet ja vihreä tulisi ottaa mukaan keskusteluun, jos haluamme rakentaa vihreää metropolia.

Edellisen rakennesuunnitelman jälkeen seudulla valmistuneet juridiset kaavat ovat lähtökohtina nyt tehtävälle päivitykselle, samoin kuin tekeillä oleva vaihemaakuntakaava. Päivityksessä tulee kuitenkin voida tehdä uusia aloituksia, jotka voivat poiketa kaavojen tuottamasta juridisesta kehikosta. Rakennesuunnitelma on paperi, jossa yhdessä katsotaan innovatiivisesti tulevaisuuteen.

Suunnitelmaa pohdittaessa on otettava kantaa toteutuksen ohjelmointiin. On ratkaistava, mitä teemoja otetaan milläkin aikajänteillä toteutusputkeen, ja mitä jätetään tulevaisuudessa suunniteltaviksi.

Kaisu Kuusela ja Pauliina Pelkonen selvittivät tarvetta laatia SOVA-lain mukainen vaikutusten arviointi.

Työryhmän ehdotukset käsiteltäviksi teemoiksi

Suunnitelman pitää käsitellä seudun kehitykseen vaikuttavia suuria ilmiöitä, kuten hyvinvointieroja, ilmastonmuutosta ja elinvoimaa. Eri tavoitteiden välille tulee löytää keskinäinen jäsenitys siten, ettei suunnitelmaan jää sisäisiä ristiriitoja.

Ehdotettu rakennesuunnitelman raja-alue perusteluineen on hyvä. Viherrakenne on tärkeä uusi teema rakennesuunnitelmassa. Vuonna 2019 hyväksytystä ekologisesta verkostosta tulee pitää kuntien ja ELY-keskuksen välinen työneuvottelu ennen teeman sisällyttämistä suunnitelmaan. Viherrakenne korostuu jatkossa myös ilmastonäkökulmasta. Virkistykseen liittyen viherrakenteesta voi tunnistaa seudullisesti merkittävät alueet, jotka palvelevat väestöä yli kuntarajojen.

Energiakysymyksiä ei ole aiemmin tarkasteltu rakennesuunnitelmassa. Nyt on hyvä pohtia energiantuotantoa ja varastointia tiiviissä rakenteessa. Tulevaisuudessa kaukolämpöverkko on tässä suhteessa älykäs.

Liikenne on seudulla suuri kysymys. Seudulliset liikenneratkaisut ja liikkumisketjujen kehittäminen ovat tärkeitä suunnitelmassa tarkasteltavia asioita.

Suunnitelmassa tulee käsitellä elinkeinoalueita. Näiden välille tule etsiä seudullinen roolitus.

Rakenteen kestävyys on tärkeää ratkaista tässä suunnitelmassa. Suunnitelmaan tulee määritellä sekoittuneiden toimintojen vyöhyke. Palveluverkon käsittelylle tulee määritellä lentokorkeus. Rakennesuunnitelma voisi olla dokumentti, jolla hyvinvointialueen palveluverkkoa ohjataan.

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tavoite esitetään kytkettäväksi seudulle tehtäviin investointeihin. Näin ollen rakennesuunnitelmassa ratkaistaisiin samassa paketissa kasvun kohdealueet, joukkoliikenteen kehittäminen ja kohtuuhintainen asuntotuotanto. Näiden toteutuksen ohjelmointi on tärkeä suunnitelman sisältö. Tämä on yksi tärkeimmistä teemoista, jonka ratkaisemiseen kannattaa uhrata aikaa.

Suuri kysymys on laadun sisällyttäminen rakennesuunnitelmaan.

Suunnitelman kärkihankkeet muotoutuvat ja nousevat esiin työn kuluessa. Puskiaisten oikaisua ehdotetaan yhdeksi seudun kärkihankkeeksi.

VAK-ratapihaa ja tämän uutta sijaintia pidetään tärkeänä edunvalvontakysymyksenä.

6. Sisältöjen ohjelmointi

6.1. Suunnitelman kokoamisen lähtökohtia

Rakennesuunnitelma 2040 on ollut lähtökohtana Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 ja seudun kuntien yleiskaavojen valmistelulle. Päivityksen käynnistyessä kuntien tuoreet yleiskaavat ovat lähtökohta rakennesuunnitelman valmistelulle. Aiemmin valmistuneiden teemakokonaisuuksien tilalliset ratkaisut tuodaan suunnitelmaan sellaisenaan sovitettavaksi yhteen muiden maankäytön kehittämisohjelmien kautta.

6.2. Muotoutuvat osakokonaisuudet ja teemakartat

Lähetekeskustelujen perusteella hahmottuvat alustavat, temaattiset kokonaisuudet on ryhmitelty kahden yläotsikon alle: *Kasvun palikat* ja *Kestävä kehitys*. Näiden sisäkkäisyys ja keskinäinen hierarkia tulee ratkaista tavoite- ja kokoamisvaiheessa, jossa tulee löytyä yhteinen näkemys sellaisista seudun kehitykseen vaikuttavista suurista ilmiöistä, kuten

hyvinvointierot, ilmasto ja elinvoima, joita suunnitelmalla halutaan työstää. Temaattisten kokonaisuuksien jäsenitys elää prosessin kuluessa, ja niille annetut nimet ovat suuntaa antavia työnimiä. Suunnitelmaa tehtäessä on kiinnitettävä huomiota toteutuksen ohjelmointiin ja työnjakoon seudun eri toimijoiden kesken.

▪ Kasvun palikat

1. Realistisen kasvun palikat

Ennakoidulla kasvulla ja nykyisessä markkinatilanteessa on perusteltua kytkeä toisiinsa joukkoliikennejärjestelmän kehittäminen, kasvun ohjelmointi ja ARA:n rahoittaman asuntotuotannon tavoite näiden rakenteellisen ratkaisun ja toteutuksen ohjelmoinnin osalta. Tämän lähtökohdan puitteissa kestävä kehityksen mukainen kaupunki ja monimuotoisuus ovat tärkeitä vaalittavia ja edistettäviä arvoja. Kasvua kohdennettaessa tulisi asuinrakennustyyppien monimuotoisuutta ja laatua ohjata erityisen huolellisesti, sillä tiivis rakentaminen on heikosti toteutettuna eriytymisen ajuri.

- Joukkoliikenteen kehittäminen
- kasvun kohdentaminen ja ohjelmointi
- ARA:n rahoittama asuntotuotanto.

2. Rakenteen keskeisten alueiden toimivuus ja vetovoiman vahvistaminen

Rakenteen kestävyys on tärkeää tässä suunnitelmassa. Suunnitelmaan tulisi määritellä sekoittuneiden toimintojen vyöhyke. Keskustoja ja keskustamaisia vyöhykkeitä käsitellään kolmessa teemassa: infran ja rakenteen toimivuus, monimuotoinen kiinteistökanta ja keskustojen toiminnallinen vetovoima. Näiden pohjalta muotoillaan tavoitteet keskustaverkon kehittämiseen. Muut rakennesuunnitelman yhteydessä valmisteltavat teemat; elinkeinot, kasvun kohdentaminen, palveluiden ohjaus ja kehittäminen, liikkumisjärjestelmä ja viherrakenne syöttävät sisältöjä tähän teemaan.

- Palveluiden sijoittamisen suotuisuusvyöhykkeet (hyvinvointialue, kunta, yksityinen)
- sujuva ja palveleva infra: julkinen tila, liikkuminen ja matkaketjut, pysäköinti
- monipuolinen, sekoittunut rakenne
- toiminnallinen monimuotoisuus, tapahtumat, ”15 minuutin vyöhykkeet”
- keskustojen kehittämistavoitteet ja toimenpiteet
- jne.

3. Seudullisesti merkittävät elinkeinovyöhykkeet

Seudullisesti merkittävät elinkeinovyöhykkeet ja -sijainnit muodostetaan Business Tampereen tunnistamien yritysekosysteemien pohjalta. Elinkeinoalueiden välille tulee etsiä seudullinen roolitus. Tunnistamisen tavoitteena on pitkällä aikajänteellä vahvistaa yritysalueiden saavutettavuutta ja vahvistaa yritystoiminnan kehittämisen ja tonttitarjonnan välistä oikea-aikaisuutta.

- Tunnistetut vyöhykkeet ja näiden tyypit
- kehittämistavoitteet eri vyöhykkeillä: saavutettavuus, sujuvuus, kiinteistökanta, oikea-aikainen tonttitarjonta
- toimenpiteiden ohjelmointi.

4. Liikennejärjestelmä

Seudulliset liikenneratkaisut ja liikkumisketjujen kehittäminen ovat suunnitelmassa tärkeitä teemoja. Suunnitelmassa arvioidaan ja määritellään kehittämistoimenpiteiden luonne (infra, palvelut, policy), toimenpiteiden toteuttamisen edellytykset ja vaiheistus (rahoitus ja kysyntä) sekä vaikuttavuus ja vaikuttavuuden edellytykset.

- Joukkoliikennejärjestelmä
- pyöräliikenne
- kävely
- liityntäpysäköinti
- matkaketjut
- liikennejärjestelmä: keskeiset kytkennät joukkoliikenteeseen sekä jatkoselvitystarpeet
- kytkös VLJS.

▪ Kestävä kehitys

Suuri kysymys on seudun kehityksen kannalta vaikuttavien ilmiöiden sekä laadun sisällyttäminen rakennesuunnitelmaan.

1. Laadukas kaupunki ja ihana arki

Ennakoiva työ eriytymiskehityksen estämiseksi on merkittävä teema rakennesuunnitelman päivityksessä. Seudun asuntopoliittisessa ohjelmassa vanhojen asuinalueiden uudistaminen ja monipuolistaminen nähtiin tärkeänä eriytymiskehitystä ehkäisevänä tekijänä.

Asuinympäristöjen ja asuntorakentamisen laatu ovat vahvoja vetovoimatekijöitä seudulla.

- Uudistettavat ja asuinrakennustyyppiltään monipuolistettavat asuinalueet

- asuinympäristöjen laatu seudun vanhoilla asuinalueilla
- asuinrakennustyyppien monimuotoisuus ja asumisen laatu seudun asuinalueilla
- liikennemelu ja ilmansaasteet.

2. Viher- ja sinirakenne

Seurattavia teemoja, käyttötarkoituksia: siniviherkerroin ja ekologinen kompensaatio.

- Virkistysverkosto
- muu kaupunkivihreä
- seudullisesti merkittävät virkistysalueet
- järvet ja rannat
- vapaa-ajan rakenteet?

Viherrakenne ekologisen monimuotoisuuden ja ilmaston näkökulmasta.

- Ekologinen verkosto
- viherrakenteen merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä ja torjunnassa.

3. Ilmasto, energia ja kiertotalous

Omavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistaminen, materiaalin kierto.

- Ilmastonmuutoksen kannalta riskialttiiden ja haavoittuvien alueiden tunnistaminen
- uusiomateriaalit, resurssitehokkuus ja muuntojoustavuus rakentamisessa
- hajautettu ja uusiutuva energiantuotanto, energiantuotanto ja varastointi tiiviissä rakenteessa, energiayhteisöt.

4. Maaseudun positiiviset mahdollisuudet

Jos haluamme rakentaa vihreää metropolia, kylät, järvet ja vihreä pitäisi ottaa mukaan suunnitteluun. Oikeudenmukainen siirtymä kaupunki-maaseutu-kylä-vuorovaikutuksessa luontopääoman ja ilmastotyön kautta.

- Hiilinielut
- kylien tuottama elinvoima: lähiruoka, digitaalinen maaseutu.

5. Rakennesuunnitelma yhteisinä käytäntöinä

Rakennesuunnitelman rajauksen sisäpuolella olevalla alueella noudatetaan seudun ja kuntien maapoliittisia periaatteita ja kehitetään maankäyttöä maakuntakaavaan sekä kuntien yleis- ja asemakaavoihin tukeutuen.

- Suunnitelman rajausta määritellään yhdessä, ja rajauksen sisäpuolella noudatetaan yhteisesti sovittuja maapolitiikan, kaavoituksen ja tontinluovutuksen periaatteita
- prosessin aikana täsmentyvät kärkihankkeet
- edunvalvonnan kohteet: Esim. järjestelyratapiha, Puskiainien oikaisu.

7. Teemojen käsittely rakennesuunnitelmassa

Seutuyhteistyö on jatkuvaluontoinen prosessi, jossa työskentely rakentuu valmistelun eri vaiheissa olevien teemahankkeiden äärellä. Rakennesuunnitelma on tilaisuus koota eri vaiheissa olevaa kehittämistyötä yhteen, sovittaa näitä toisiinsa ja ohjelmoida uusia tarkasteluja tuleville vuosille. Alla on tuotu taulukkoon suunnitelman syötteen.

Toteutuksen ohjelmointi on tarkoitettu päivitettäväksi ja täsmennettäväksi koko rakennesuunnitelman päivityksen ajan.

7.1. Toteutuksen ohjelmointi

	Teema / käsittely	Suunnittelun tarve, tarkkuus	Toteutustapa	Toteutuksen ajankohta	Valmistelu
Maankäytön yleiset muuttujat	Rakennesuunnitelman rajaus		Asiantuntija- arvio/ MK	Valmis	Masto
	Maaseutu			Kunnat tai MAL5	Masto
	Kasvuun varautumisen laskelma			Valmis	Masto
	Kasvun kohdennus	MAL-sopimus vai Pirkanmaan pela?	Kasvu ja jl- kehityskuva kytketään toisiinsa. Huomio asuntopoliittinen ohjelma/ Eriytymisen ehkäisy	Määritellään päivätyöprosessin aikana	Masto, LJ
Keskustat	Keskustaverkko		Määritellään kuntien yleiskaavojen pohjalta	6-10/22	Masto/ keskustaryh mä

	Rakenteelliset tavoitteet, fyysisen ympäristön käsittely	MAL-sop/Mal4		6-10/22/ Määritellään päivitysprosessin aikana	
	Toiminnallisuus, vetovoimatekijät		Myös Hypa, Elinkeinot	6-10/22	
Palvelut	Kuntien palveluverkko	saavutettavuus	Kuntien yhteistyö,	MAL5?	Hypa
	Hyvinvointialueen palveluverkko?	saavutettavuus	Hyvinvointialueen palveluverkko?	?	Hyvis, Tuukka, Riku
	Varhaiskasvatus, alakoulut, yläkoulut, toisen asteen koulutus	Saavutettavuus, kuntien keskinäinen yhteistyö			Hypa
Liikenne	Kävely ja pyöräliikenne	Kävelyalueina kehitettävien alueiden määrittäminen		valmis	LJ
	Joukkoliikenne	Kokonaiskuva jl:n kehittämisestä ja strategisista kärjistä		8/22-2/23, Määritellään päivitysprosessin aikana	LJ
	Tieverkko				
	Pysäköinti ja liityntäpysäköinti	Kuvaa seudulliset suositukset pysäköinnin kehittämiseksi seudun eri vyöhykkeillä		valmis	LJ
	Liikenneyhteydet seudun ulkopuolelle				Pirkanmaan LJS, matkailu ja vapaa-aika
	Liikenteen muut teemat	Digitaalisuus, tieliikenteen hinnoittelu, logistiikan kehittämiskuva			LJ
Asuminen	Kohtuuhintaisen asuntotuotannon määrä			Valmis	
	Kohtuuhintaisen asuntotuotannon kohdentaminen	Eriytymisen ehkäisy	ARA kytketään yhteen kasvun ja joukkoliikennejärjestelmän kanssa	Määritellään päivitysprosessin aikana	Masto/työpajat
	Asumisen laatutavoitteet	Vetovoima, eriytymisen ehkäisy		Valmis, Aspol, Rasu 2040, Määritellään päivitysprosessin aikana	Masto/työpajat
	Eriytymisen ehkäisy			Valmis, Aspol, Määritellään päivitysprosessin aikana	Masto/työpajat

				aikana	
Elinvoima/ työpaikka- alueet	Yritysekosysteemit, seudullisesti merkittävät yritysalueet		TUNI:n + seudun työpajat	5-12/22	MAL-verkosto/ Masto, elinkeinoväki
	Yritysalueiden saavutettavuus			Määritellään päivitysprosessin aikana	Työpajat
	Tonttitarjonnan ja alueiden toiminnallisen kehittämisen oikea-aikaisuus			MAL5	
Viher- rakenne	Ekologinen verkosto			Pohjatyö valmis, työkokous päivitystarpeen arvioimiseksi?	
	Seudullisten virkistysalueiden verkosto			5-8/2022	Masto
	Seudulliset päävirkistysreitit			Seudullinen virkistysreittisuunnitelma, valmis 2020, tarkistettava, Petri Mäkelä	Hypa/ Ekokumppanit, Petri Mäkelä
	Vapaa-aika	Vapaa-ajantointojen seudullisesti merkittävät sijainnit. Inventoinnit ja kehittämissuunnitelmat.	Seudullinen liikuntapaikkasuunnitelma. Seudullinen kulttuuri-tilasuunnitelma?	MAL5?	Hypa? BT
	Ilmasto: sopeutuminen ja varautuminen			MAL5?	Ilmasto
Energia	Hajautetun energiantuotannon ratkaisut, energiaomavaraisuus			MAL5	?
Strategiset kärjet	Seutustrategian kärjet				
	Kansainvälisyyden sijainnit				
	Sininen ja vihreä jne.				

7.2. Toteutuksen arkkitehtuuri

Suunnitelma toteutetaan kokoavana karttatulosteena, jota selostus ja osasuunnitelmat syventävät.

Suunnitelman digitaalinen versio kunnioittaa kansallisen kaupunkiseutusuunnitelman tietomallin arkkitehtuuria. Malli sovitetaan yhteen parhaillaan rakentuvan digitaalisen seurantajärjestelmän kanssa.

7.3. Vaikutustenarviointi

Vaikutustenarvioinnissa valmisteilla olevaa suunnitelman eri vaiheita arvioidaan kahdella kriteeristöllä:

- SOVA-laki 3§
- tavoitevaiheessa asetettujen tavoitteiden edistäminen

Pirkanmaan ELY-keskus määrittelee SOVA-lain mukaisen arvioinnin.

ELY-keskuksen ja seudun välinen työkokous vaikutustenarvioinnista pidetään 12.9.2022.

Vaikutustenarvioinnissa tarkasteltaviksi ehdotettuja teemoja:

- Rakennesuunnitelman vaikutukset maaseutuun